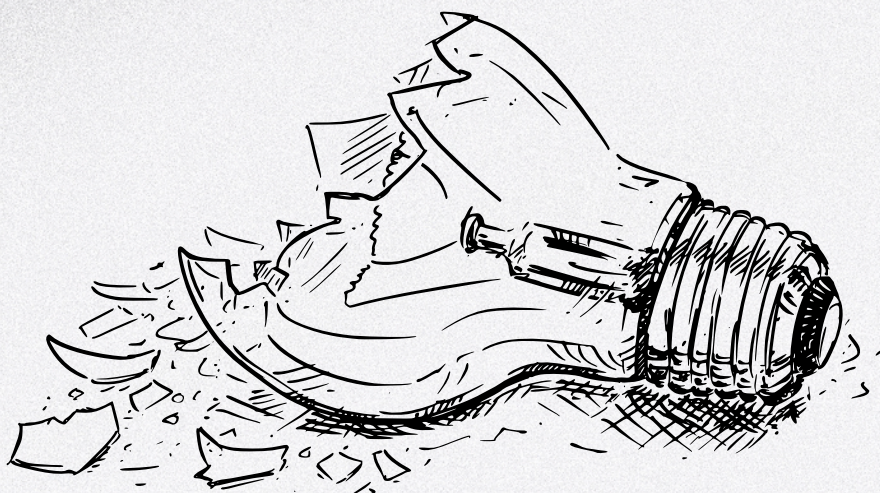

WHITEPAPER:

SĂRĂCIA ENERGETICĂ

**REALITĂȚI ȘI SOLUȚII
ÎN JUDEȚUL GORJ**

Autori:

Laura Nazare

Editori:

Laura Nazare

Diana Dragomir

Layout: Reya Ban

Bankwatch România

Splaiul Independenței, nr. 1, București, România

031 438 24 89

bucharest@bankwatch.org

www.bankwatch.ro

Bankwatch
FOR PEOPLE AND ENVIRONMENT

CUPRINS

CUPRINS	3
1 INTRODUCERE	4
2 CONTEXT GENERAL	5
3 NIVEL NAȚIONAL	5
4 NIVELUL JUDEȚULUI GORJ	6
5 NIVEL EUROPEAN - ETS2 ȘI FONDUL SOCIAL PENTRU CLIMĂ	7
6 CARACTERISTICILE FONDULUI REZIDENȚIAL DIN JUD. GORJ	8
Încălzire	9
Investiții în Eficiența Energetică și Surse Regenerabile – soluții pentru reducerea sărăciei energetice	12
7 RECOMANDĂRI PENTRU REDUCEREA SĂRĂCIEI ENERGETICE ÎN JUDEȚUL GORJ	15

INTRODUCERE

Sărăcia energetică este un fenomen complex care afectează milioane de oameni la nivel european, inclusiv în România. Fenomenul apare la confluența mai multor factori printre care: veniturile reduse, prețuri ridicate la energie și performanță energetică scăzută a locuințelor.

Județul Gorj se confruntă cu provocări suplimentare generate de tranziția energetică, având o economie profund legată de industria carboniferă. Acest proces de transformare structurală a regiunii are implicații sociale și economice semnificative, mai ales pentru comunitățile locale. În acest context, tranziția nu este doar una tehnologică, ci și una socială, care implică o regândire a modului în care locuitorii își acoperă nevoile de bază, în special cele legate de energie.

Acest document analizează prezența fenomenului de sărăcie energetică în județul Gorj, pornind de la date concrete despre condițiile de locuire și sursele de încălzire utilizate la nivel local. La final sunt formulate recomandări adresate autorităților locale pentru reducerea impactului generat de acest fenomen, prin politici publice coerente, investiții direcționate și utilizarea eficientă a fondurilor europene disponibile.

1. CONTEXT GENERAL

2.1. NIVEL NAȚIONAL

În România în 2023, **12,5% din populație** nu își putea încălzi locuința în mod adecvat, în scădere față de 2022 (15,2%), dar în creștere față de 2021 (10,1%). Tot în 2023, **13,6 % din gospodării nu au putut plăti facturile la energie**, în scădere față de un procent uluitor de 17,8 % în 2022, dar în creștere considerabilă față de anul 2021 (7,3%).

Sărăcia energetică în România este influențată de un cumul de factori structurali care afectează în special gospodăriile cu venituri reduse. Printre cauzele principale se numără **costurile ridicate ale energiei**, care au fost amplificate în ultimii ani de volatilitatea prețurilor internaționale și crizele energetice globale. Chiar dacă unele măsuri temporare de sprijin (precum schema de compensare a prețului la gaze fosile și electricitate sau ajutoarele de încălzire ori sprijinul la plata facturilor) au fost implementate, acestea nu adresează cauzele de fond ale problemei.

Un alt aspect important este **performanța energetică scăzută a fondului locativ**. O bună parte din clădirile rezidențiale din România, în special cele construite înainte de 1990, au un nivel scăzut de eficiență energetică. Lipsa izolației, sistemele de încălzire învechite și pierderile mari de căldură conduc la facturi ridicate pentru energie, iar gospodăriile nu își pot asigura un confort termic adecvat. În unele orașe, **sistemele centralizate de încălzire** sunt fie ineficiente, fie în curs de dezafectare, ceea ce lasă o parte din populație fără opțiuni viabile și accesibile.

Pe fondul acestor provocări tehnice și de infrastructură, **veniturile scăzute ale populației** reprezintă un alt obstacol în adoptarea de soluții curate și eficiente pentru asigurarea nevoilor energetice minimale. În mediul rural, unde dependența de combustibili tradiționali (precum lemnul de foc) este ridicată, gospodăriile nu dispun adesea de resursele financiare necesare pentru investiții în eficiență energetică sau surse regenerabile de energie. Astfel, sărăcia energetică devine nu doar o problemă economică, ci și una socială, cu efecte directe asupra sănătății și calității vieții.

În acest context, **este esențial ca politicile publice să abordeze sărăcia energetică într-un mod integrat**, prin măsuri pe termen lung care combină accesul la energie curată cu sprijin social, investiții în renovarea clădirilor și dezvoltarea de infrastructuri energetice moderne, accesibile tuturor categoriilor sociale.

2.2. NIVELUL JUDEȚULUI GORJ

Județul Gorj se confruntă cu provocări substanțiale în ceea ce privește sărăcia energetică, într-un context regional marcat de transformări economice profunde. Tradițional, Gorjul a fost o regiune mono-industrială dependentă de sectorul minier, ceea ce a modelat structura socio-economică locală. În prezent, județul se află în plin proces de tranziție, iar adaptarea la noile obiective climatice și de mediu presupune nu doar adaptări tehnologice, ci și schimbări în modul în care sunt sprijinite comunitățile locale.

Această tranziție, deși dificilă, aduce și oportunități importante pentru modernizare, inovare și implicarea cetățenilor în construirea unui viitor energetic mai sustenabil. Cu toate acestea, există riscul ca anumite categorii sociale să fie lăsate în urmă, în special gospodăriile cu venituri reduse, afectate de sărăcia energetică. În multe zone din județ, accesul la soluții moderne de încălzire este limitat, iar o parte semnificativă a populației depinde încă de lemnul de foc ca sursă principală de energie termică.

În același timp, starea clădirilor rezidențiale este preponderent deficitară, cu pierderi semnificative de căldură și costuri ridicate de întreținere. Mediul rural este cel mai vulnerabil, dar și în orașe există cartiere unde accesul la eficiență energetică sau surse alternative de energie este limitat. Veniturile modeste și lipsa de informare sau de sprijin tehnic fac ca mulți cetățeni să nu poată beneficia de programele existente.

În acest context, este esențial ca autoritățile locale să identifice soluții adaptate specificului județului Gorj și să acționeze eficient pentru a preveni adâncirea disparităților sociale. Instrumentele europene curente sau viitoare – precum Fondul Social pentru Climă – pot juca un rol crucial în această direcție.

2.3. NIVEL EUROPEAN - ETS2 ȘI FONDUL SOCIAL PENTRU CLIMĂ

La nivel Uniunii Europene, între 8% și 16% din populație se confruntă cu sărăcia energetică, ceea ce reflectă o provocare majoră pentru politicile sociale și climatice ale blocului comunitar. Pentru a aborda această problemă într-un mod coordonat, Comisia Europeană a introdus o serie de măsuri menite să sprijine populațiile vulnerabile, în special în contextul noilor politici climatice.

Una dintre măsurile prevăzute la nivel european pentru sprijinirea tranziției energetice este ETS2 – un sistem de comercializare a certificatelor de emisii de CO₂ provenite din arderea combustibililor fosili în încălzirea clădirilor, transportul rutier și alte sectoare (în principal, industria mică care nu este acoperită de sistemul curent EU ETS).

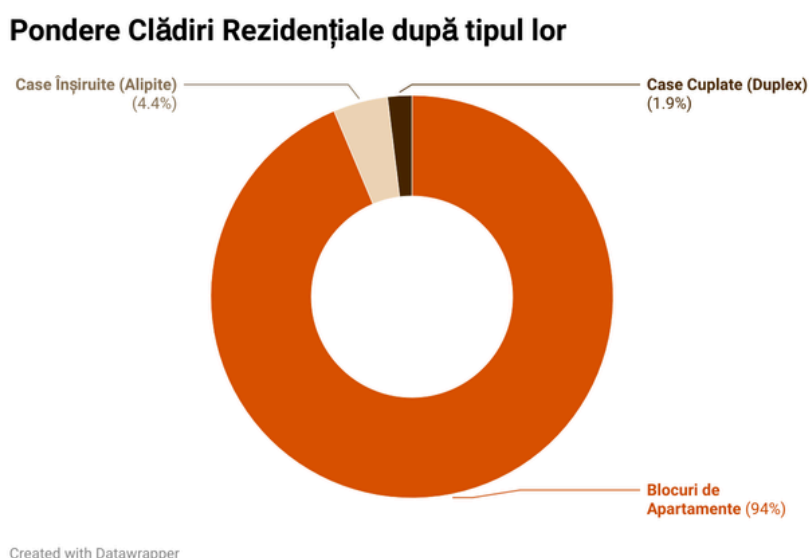
Veniturile obținute din licitațiile de certificate de emisii vor fi utilizate pentru crearea Fondului social pentru climă, un nou instrument financiar conceput pentru a sprijini gospodăriile și microîntreprinderile vulnerabile. ETS2 va deveni operațional în 2027. Până atunci, statele membre sunt obligate să elaboreze Planuri Naționale Sociale pentru Climă și să identifice măsuri structurale și investiții în eficiența energetică și renovarea clădirilor, încălzirea și răcirea curate și integrarea energiei regenerabile, precum și în soluții de mobilitate cu emisii zero și reduse, ca soluții pentru sărăcia energetică și sărăcia în transporturi.

Pentru județul Gorj, aceste instrumente reprezintă o oportunitate concretă de a atrage investiții care să susțină combaterea sărăciei energetice și modernizarea infrastructurii locative locale. Autoritățile locale au un rol crucial în identificarea comunităților vulnerabile și a nevoilor lor, în conceperea de proiecte relevante și în colaborarea cu administrația centrală pentru a asigura un acces cât mai direct și eficient la fondurile disponibile.

3. CARACTERISTICILE FONDULUI REZIDENȚIAL DIN JUD. GORJ:

Structura fondului locativ din județul Gorj influențează semnificativ gradul de vulnerabilitate energetică a populației, în special în contextul tranziției energetice.

Conform rezultatelor oficiale ale Recensământului derulat în 2021, județul Gorj dispune de un total de 165.287 de clădiri rezidențiale. Dintre acestea, 131.200 (79,5%) sunt case individuale, reprezentând forma de locuire predominantă la nivel județean. Urmează blocurile de apartamente, cu 31.652 de unități (19%), concentrate în principal în orașe precum Târgu Jiu, Motru sau Rovinari – zone în care gradul de urbanizare este mai ridicat. Restul fondului locativ este alcătuit din aproximativ 2.100 de locuințe situate în case cuplate și înșiruite, forme locative mai puțin răspândite.

Această configurație ridică provocări importante legate de consumul de energie și eficiența termică, în special în cazul caselor individuale vechi, care nu beneficiază de izolare adecvată sau de sisteme moderne de încălzire.

Încălzire

Conform prelucrării rezultatelor Recensământului din 2021, dintr-un total de 164.994 clădiri rezidențiale din județul Gorj, se conturează două categorii principale de moduri de încălzire: aproximativ **44,5%** dintre locuințe (73.349 clădiri) dispun de un sistem de încălzire de tip **centrală**, în timp ce restul de **55%** (90.865 clădiri) utilizează **alte tipuri de instalații** sau **nu au deloc un sistem de încălzire**.

Împărțire generală: cu centrală vs. alte sisteme

Created with Datawrapper

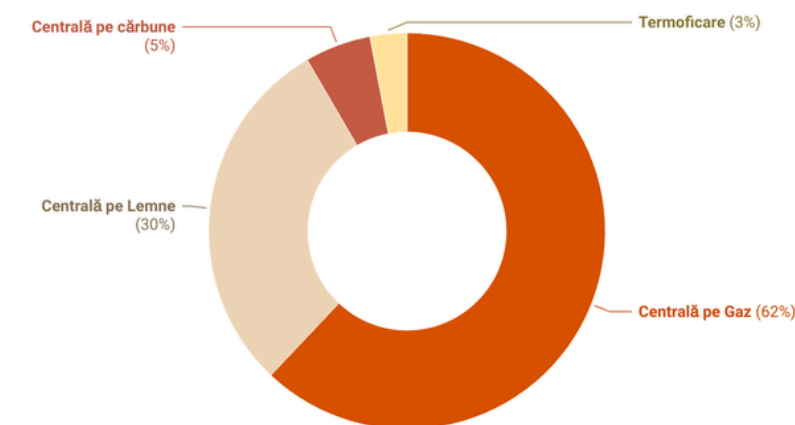
Dintre locuințele care dispun de încălzire centrală, majoritatea — **42.601 de clădiri (25,8%** din total) — folosesc **centrale termice individuale** alimentate cu **gaze din rețeaua publică**. Acest tip de încălzire este prezent atât în case individuale (19.791 clădiri), cât și în blocuri de apartamente (22.089 clădiri), precum și într-un număr mai redus de case cuplate (335) și case înșiruite (386). Ponderea ridicată a acestui sistem indică o distribuție extinsă în teritoriu, în special în ceea ce privește locuințele colective.

Un alt tip de încălzire centrală este reprezentat de **centralele termice individuale pe lemn**, întâlnite în **20.336 clădiri (12,3%** din total). Acestea sunt instalate preponderent în case individuale (19.039), dar se regăsesc și în blocuri de apartamente (1.028), în case înșiruite (211) și într-un număr mic de case cuplate (88). Lemnul continuă să joace un rol important în alimentarea locuințelor, însă utilizarea sa implică provocări legate de eficiență și impact asupra calității aerului.

Centralele termice individuale pe cărbuni sunt raportate în 3.675 clădiri rezidențiale (**2,2%**), majoritatea covârșitoare fiind case individuale (3.600). Alte forme locative precum casele cuplate (23), casele înșiruite (31) sau blocurile de apartamente (21) sunt rar asociate cu acest tip de sistem. Deși această formă de încălzire are o incidență scăzută, utilizarea cărbunelui continuă să fie o realitate pentru unele gospodării.

Sistemele centralizate de tip termoficare mai sunt întâlnite în 2.029 clădiri rezidențiale, adică doar **1,23%** din fondul locativ. Acest tip de încălzire se regăsește aproape exclusiv în blocurile de apartamente (1.968 clădiri), cu o prezență minoră în casele individuale (61 clădiri) și complet absent în alte tipuri de locuințe. Proporția redusă sugerează o retragere accentuată a acestui sistem în ansamblul rezidențial al județului, preponderent din cauze care sugerează infrastructura învechită și ineficientă a termoficării.

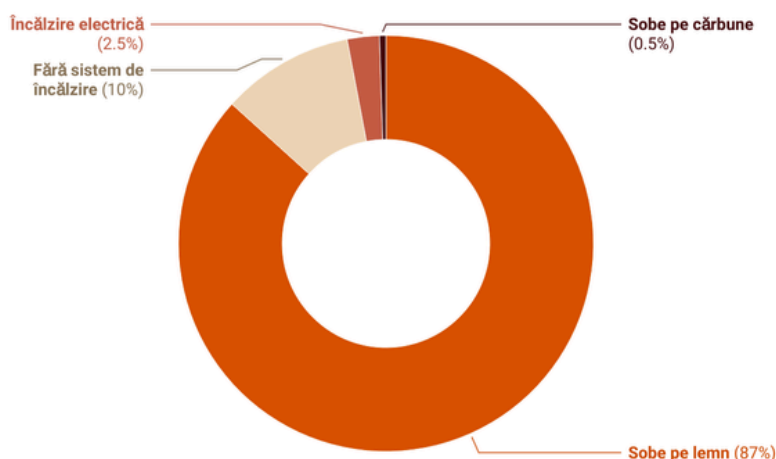
Tipuri de încălzire cu centrală

Created with Datawrapper

Cealaltă categorie, care include 90.865 de clădiri — adică peste jumătate din fondul locativ — utilizează **alte forme de încălzire decât cele bazate pe centrale**. Din această categorie, cel mai frecvent mod de încălzire este cel cu **sobe pe lemn**, întâlnit în 78.047 de clădiri (**47,3%**). Acest tip de instalație este prezent mai ales în case individuale (76.482), dar și în case înșiruite (813), case cuplate (140) și, într-o măsură mai redusă, în blocuri de apartamente (612). Utilizarea sobelor pe lemn în aproape jumătate din fondul locativ indică o puternică ancorare în soluțiile tradiționale de încălzire, cu implicații importante asupra consumului de resurse și calității aerului.

Alte sisteme de încălzire sau fără sistem

Created with Datawrapper

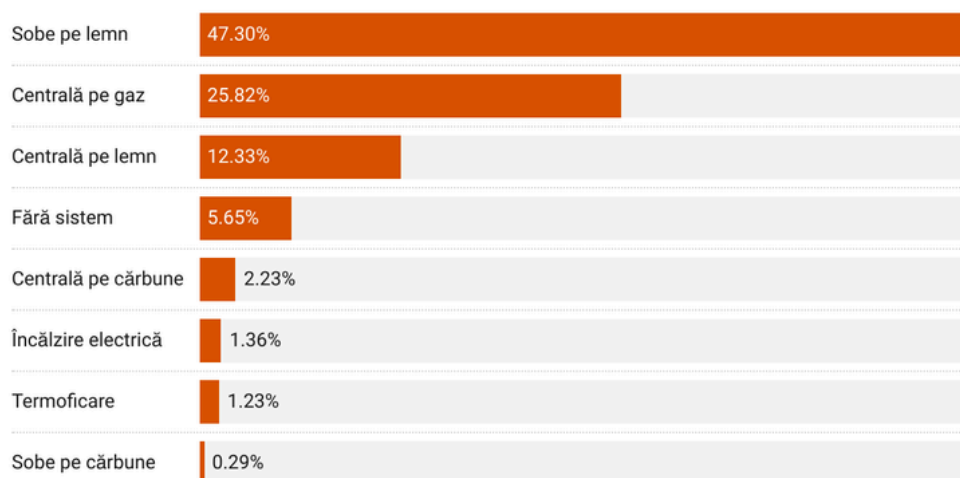
Un alt mod de încălzire este cel **electric**, folosit în 2.247 de clădiri (**1,36%**), dintre care 1.257 sunt blocuri de apartamente și 980 sunt case individuale. Prezența acestui sistem este mai scăzută decât alte forme, iar distribuția sa pare să se concentreze în tipuri de locuințe care pot susține din punct de vedere tehnic un astfel de sistem.

Sobe individuale pe cărbuni sunt folosite într-un număr redus de locuințe — 485 clădiri în total (**0,29%**). Acestea sunt întâlnite în special în case individuale (269) și, într-o proporție notabilă, în blocuri de apartamente (212). Chiar dacă această formă de încălzire este aproape dispărută, existența sa în locuințele colective relevă nevoia unor soluții mai sigure și mai eficiente în comunitățile afectate.

Un aspect deosebit de important este reprezentat de cele 9.322 de clădiri care **nu dispun de niciun sistem de încălzire** — adică **5,65%** din totalul clădirilor rezidențiale. Acestea sunt în mare parte case individuale (8.240), dar includ și peste 1.000 de blocuri de apartamente. Lipsa oricărei forme de încălzire poate indica atât gradul de locuire scăzut, cât și situații de sărăcie extremă sau locuire sezonieră, și reprezintă un indicator important al vulnerabilității energetice în județ.

În ansamblu, datele evidențiază o **diversitate** mare a tipurilor de sisteme de încălzire utilizate, dar și o **dependență** considerabilă de **surse tradiționale**, în special de lemnul de foc și cărbunele. Ponderea ridicată a locuințelor care utilizează sobe pe lemn sau care nu dispun de niciun sistem de încălzire subliniază necesitatea unor intervenții publice susținute, în special în direcția sprijinirii reabilitării termice și a introducerii unor soluții mai eficiente din punct de vedere energetic și mai sustenabile. Programele existente de finanțare, inclusiv cele europene sau naționale dedicate combaterii sărăciei energetice și tranziției verzi, pot oferi oportunități importante pentru modernizarea acestui segment esențial al fondului locativ.

Ponderea tipurilor de încălzire în jud. Gorj

Created with Datawrapper

Datele privind modalitățile de încălzire ale clădirilor rezidențiale din județul Gorj reflectă o realitate complexă, caracterizată printr-o diversitate semnificativă de soluții tehnice, dar și printr-o persistență ridicată a formelor tradiționale, ineficiente și poluante.

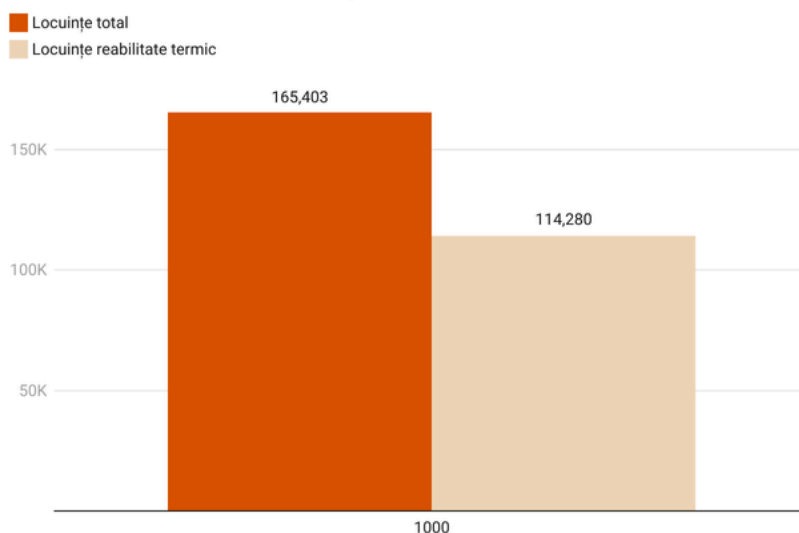
Utilizarea sobelor pe lemn în aproape jumătate din fondul locativ, alături de numărul semnificativ de locuințe fără niciun sistem de încălzire funcțional, conturează un profil energetic vulnerabil, cu implicații directe asupra calității vieții și asupra consumului de resurse.

Aceste date justifică necesitatea unor intervenții integrate, care să vizeze atât sprijinirea gospodăriilor aflate în risc de sărăcie energetică, cât și promovarea soluțiilor de reabilitare termică și eficientizare sustenabilă a sistemelor de încălzire, în concordanță cu obiectivele de tranziție verde și justă.

Investiții în Eficiența Energetică și Surse Regenerabile - soluții pentru reducerea sărăciei energetice

În județul Gorj, aproximativ 69% dintre clădirile rezidențiale au beneficiat de reabilitare termică, potrivit celor mai recente date disponibile. Cu toate acestea, aproape o treime dintre locuințe (31%) rămân nereabilitate, ceea ce indică un spațiu semnificativ de intervenție pentru autoritățile locale. Prezența acestor locuințe nereabilitate expun gospodăriile la costuri ridicate pentru energie și la un confort termic redus.

Reabilitare termică locuințe

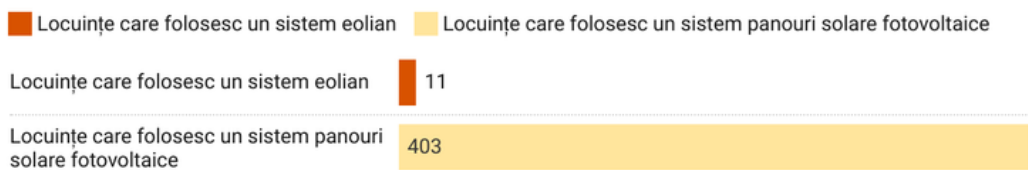
Created with Datawrapper

Creșterea performanței energetice a locuințelor reprezintă una dintre cele mai directe și eficiente modalități de reducere a sărăciei energetice. Prin lucrări de izolație termică a anvelopei clădirii și modernizarea instalațiilor de încălzire, consumul de energie poate fi redus semnificativ, cu beneficii directe pentru bugetul gospodăriilor.

În acest context, Fondul Social pentru Climă este un instrument-cheie care poate finanța astfel de intervenții, în special pentru categoriile vulnerabile. De asemenea, poate susține investițiile în sisteme moderne de încălzire sau înlocuirea echipamentelor ineficiente și poluante.

Totodată, investițiile în surse regenerabile destinate consumului casnic – cum ar fi panourile fotovoltaice, sistemele solare termice sau pompele de căldură – pot oferi soluții sustenabile pe termen lung. Ele contribuie la scăderea dependenței de surse poluante, reducând în același timp cheltuielile cu energia și consolidând independența energetică a gospodăriilor. În Gorj, unde încă există un număr mare de locuințe care folosesc sobe pe lemn sau cărbuni, aceste alternative pot avea un rol major în îmbunătățirea condițiilor de trai.

Locuințe care folosesc sisteme regenerabile

Created with Datawrapper

4. RECOMANDĂRI PENTRU REDUCEREA SĂRĂCIEI ENERGETICE ÎN JUDEȚUL GORJ

Pentru a valorifica pe deplin acest potențial, autoritățile locale din Gorj sunt încurajate să adopte un set clar de măsuri, precum:

1. Elaborarea unei strategii locale pentru combatere sărăciei energetice, care să includă:

- obiective clare pe termen scurt, mediu și lung
- măsuri diferențiate în funcție de specificul comunităților (urban/rural, izolat/aglomerat) și tipurile de locuințe (case individuale, blocuri de apartamente, locuințe colective).

Strategia ar trebui integrată cu alte planuri de dezvoltare locală și să valorifice sursele de finanțare disponibile la nivel național și european.

2. Accelerarea procesului de renovare a clădirilor rezidențiale, inclusiv prin lansarea unor apeluri locale de proiecte care:

- să utilizeze proceduri simplificate
- să promoveze cofinanțarea locală
- să implice în mod activ comunitățile – fie prin colaborare cu asociații de proprietari, fie prin sprijinirea grupurilor de inițiativă locale

Intervențiile ar trebui să vizeze în special locuințele care nu au beneficiat încă de reabilitare termică, în vederea îmbunătățirii performanței energetice și reducerii facturilor pentru locatari.

3. Creșterea gradului de informare, educare și consiliere a cetățenilor cu privire la:

- beneficiile eficienței energetice
- oportunitățile de finanțare disponibile prin Fondul Social pentru Climă sau alte programe
- alternativele sustenabile de încălzire, inclusiv soluțiile bazate pe surse regenerabile

Această informare ar trebui derulată în mod continuu și adaptată pe înțelesul diverselor categorii de public.

4. Realizarea unei baze de date locale pentru identificarea precisă a gospodăriilor vulnerabile sau aflate în sărăcie energetică, prin colaborare cu instituțiile de la nivel județean și local, pentru a permite o planificare mai eficientă a intervențiilor.

Această inventariere ar trebui să ia în calcul:

- criterii tehnice (tipul sursei de încălzire, starea clădirii)
- criterii sociale (venitul gospodăriei, numărul de membri, persoane vulnerabile etc.)

și poate fundamenta prioritizarea investițiilor și atragerea fondurilor relevante.

Aceste acțiuni pot contribui la o tranziție energetică justă, orientată spre nevoile reale ale cetățenilor și adaptată specificului local al județului Gorj.

